

матеріальних об'єктів і забезпечує об'єктивну можливість перевірки й оцінювання одержаних результатів. Якщо враховувати, що цифрові зображення можуть бути одержані з високим ступенем надійності та зручності, у короткі строки, з необмеженим часом збереження без втрати якості, то використання засобів цифрової фотографії й цифрового оброблення зображень у кримінальному процесі необхідно визнати не тільки допустимим, а й бажаним.

На нашу думку криміналістична фотозйомка є одним із ефективним засобом і методом повної та наочної фіксації обстановки, в якій проводяться окремі процесуальні дії, оперативно-розшукових заходів, а також іноді експертні дослідження, її проведення та фіксація результатів.

Отже, криміналістична фотографія є надійним способом збереження інформації і методом точного та повного закарбування слідів злочину, окремих предметів та процесуальних дій, які є важливим елементом розслідування злочинів, а також дослідження деяких доказів і тим самим сприяє вирішенню завдань доказування.

---

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квітня 2012 р. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

2. Криміналістика. Криміналістическая тактика и методика расследования преступлений : учебник / под ред. В. Ю. Шепитько. — Х. : Одиссей, 2001. — С. 205.

3. Аналогова і електронна фотографія: історіографія, характеристика, порівняльний аналіз, сфери застосування в юриспруденції : навч. посіб. / [П. Д. Біленчук, А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, А. І. Терешкевич].

4. Підручник «Криміналістика» А.П. Шеремет — Х. : Харків юрид., 2013. — 220 с. 2 Див.: Суворов О. М. Поняття службових злочинів корупційної спрямованості та їх криміналістична характеристика / О. М. Суворов // Часоп. Акад. адвокатури України. — 2014. — Т. 7, № 4.

Почтова Євгенія Сергіївна
ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії ДДУВС

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ОСІБ, ХВОРИХ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ

Під час досудового розслідування з-поміж слідчих (розшукових) дій допиту належить визначальне місце. Це обумовлено тим, що за витратами часу слідчим на проведення процесуальних дій 80% відводиться для проведення допитів потерпілого, свідків (в т.ч. і понятих), експерта, спеціаліста тощо [1].

Враховуючи той факт, що за своїм зовнішнім вираженням допит являє комунікативний контакт двох осіб – слідчого та ще одного з учасників кримінального провадження, – зростає актуальність наукового дослідження питань тактики проведення допиту за умов, коли його учасником є особа, хвора

на туберкульоз.

Власне тактика допиту є сукупністю заснованих на процесуальних нормах криміналістичних рекомендацій, які визначають найбільш доцільні прийоми та способи встановлення психологічного контакту з допитуваним, надання йому допомоги у відтворенні події, методи і прийоми правомірного психологічного впливу для одержання правдивих показань, що мають значення для розкриття та розслідування кримінальних проваджень [2].

З урахуванням обставин, коли допитувана особа хворіє на туберкульоз, слідчий, окрім виконання завдань кримінального провадження, змушений враховувати ряд обставин, зокрема: стан імунітету, як своїх, так і хворого; схильність до зараження; наявність захисних масок; площа кабінету тощо.

Також, слідчий повинен володіти знаннями та навичками щодо належної організації підготовки та тактики проведення допиту за участю осіб, хворих на туберкульоз, аби мінімізувати ризик зараження себе та інших осіб, які працюють поруч. Адже зазвичай, в одному кабінеті працює два-три слідчих, які викликають людей, проводять також допити потерпілих, свідків, підозрюваних. Останні, у випадку контакту з хворим на туберкульоз, також перебувають у групі ризику зараження тяжким недугом.

Нажаль, сьогодні однією з основних причин поширення епідемії туберкульозу в Україні, зокрема серед працівників правоохоронних органів, є їх необізнаність, непоінформованість щодо клінічних проявів та шляхів уникнення цього захворювання, а також відсутність розробленого комплексу організаційних та тактичних рекомендацій з проведення розслідування за участю осіб, хворих на туберкульоз.

За такої складної ситуації, вважаємо, що проблема визначення тактики проведення та організації допиту осіб, хворих на заразний туберкульоз на теперішній час стоїть досить гостро. Варто зазначити, що загальним положенням запобігання інфікування соціально небезпечними хворобами під час виконання службових обов'язків працівниками МВС України займалися такі вчені як С.М. Бортнік, С.П. Домбровський, В.В. Стеблюк, О.М. Стрільцов, В.В. Юсупов та інші.

Разом з тим, проблема тактики проведення допиту осіб, інфікованих, туберкульозом потребує, зокрема, наукового вирішення та практичного втілення з використанням новітніх та вдосконаленням існуючих засобів і методів, обумовлених сучасним станом інфікування працівників правоохоронних органів.

На наш погляд, найважливішим фактором у боротьбі з туберкульозом, в т.ч. і в лавах Національної поліції, залишається момент одержання інформації про хворого на туберкульоз. Так, інтерв'юванням слідчих встановлено, що більшість з них отримують інформацію про наявність у допитуваної особи заразного туберкульозу: під час безпосереднього допиту цих осіб (41%); під час допиту їх знайомих та родичів (24%); з довідок медичних установ, після направлення відповідного запиту (35%).

За такої статистики виходить, що першочерговий контакт слідчого із

особою, хворою на туберкульоз, відбувається в умовах неочевидності, необхідності та, відповідно, невжиття заходів особистої безпеки та гігієни.

Важливим сьогодні залишається не тільки стан обізнаності про механізми, способи виявлення і боротьби з туберкульозом, а і своєчасної поінформованості про наявність збудника захворювання у особи, з якою запланований комунікативний контакт.

Відомості про хворобу туберкульозом дозволяють слідчому скоригувати тактику проведення слідчих (розшукових) дій, в т.ч. і допитів, під час яких ймовірність зараження підвищується у зв'язку із «відкритістю» самого спілкування. Анкетування слідчих засвідчило це, зокрема нами з'ясовано, що за наявності інформації про захворювання на заразний туберкульоз у допитуваної особи, тактика проведення допиту дещо змінюється: скорочується час проведення допиту (93%); зменшується кількість застосованих тактичних прийомів, зокрема, виклад показань у формі вільної розповіді (87%). При цьому слідчі зазначили, що у випадку отримання інформації від учасника досудового розслідування, під час проведення допиту, про наявність у нього заразного туберкульозу, вони вимушені проводити допит у повному обсязі, однак, у 67% роблять перерви у допиті для провітрювання приміщення. Також проанкетовані слідчі визначили ряд організаційних заходів, що найчастіше застосовуються ними в ході проведення допиту осіб, хворих на туберкульоз, це, зокрема:

- проведення допиту після повноцінного прийому їжі – 29%;
- розміщення допитуваної особи подалі від себе (в іншій частині кабінету) – 34%;
- використання медичної маски – 21%;
- відкриття вікон та дверей у приміщенні, задля створення протягу – 17%;
- надання допитуваній особі окремих канцелярських засобів – 99%;
- вологе прибирання із застосуванням антисептичних засобів після закінчення допиту – 34%.

Отже, враховуючи вище викладене, можна резюмувати, що сьогодні стан наукової розробленості питань, пов'язаних із участю хворих на туберкульоз осіб у кримінальному провадженні, не відзначається різноманітністю праць, наявністю методик та алгоритмів. Натомість чимало уваги приділяється підвищенню ефективності праці слідчих, необхідності оптимізації умов праці, пошуку оптимального балансу робочого часу та часу відпочинку. Однак, якщо слідчий, внаслідок професійної діяльності заражається туберкульозом, то всі окреслені питання ефективності та оптимізації відходять на другий план. Адже саме життя та здоров'я людини, слідчого зокрема, є найвищою цінністю та найважливішою складовою службової діяльності, бо саме слідчим втілюються напрями кримінального процесу, виконуються завдання кримінального судочинства, реалізуються принципи процесуальної діяльності.

---

1. Криміналістична тактика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http : //www.naiu.kiev.ua/books/kriminalist/lections/lection_3.21.html](http://www.naiu.kiev.ua/books/kriminalist/lections/lection_3.21.html).

2. Тактика допиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://megapredmet.ru/1-1588.html>.

3. Про затвердження Загальнодержавної програми імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб на 2009-2015 роки: Закон України від 21 жовтня 2009 року N 1658-VI// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 2-3, ст.12);

4. Методичні рекомендації про дії працівників органів і підрозділів внутрішніх справ в типових та екстремальних ситуаціях – НАВС., К. – 2013, 203 с.

Самойленко Лариса Олександрівна

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування ДДУВС

Науковий керівник –
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії,
к.ю.н., доц. **Плетенець В.М.**

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ МОВИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ

Одним із найголовніших та першочергових завдань правоохоронців України є повне та всебічне розкриття й розслідування кримінальних правопорушень. На сьогоднішній день в країні спостерігається надто швидкий розвиток техніки та технологій, все частіше з'являються досконалі та майстерні способи вчинення кримінальних злочинів, тому на науку криміналістики, сьогоднішня покладає надію на нові розробки, прийоми та засоби, які допоможуть правоохоронцям у виявленні, розслідуванні та протидії кримінальним правопорушенням та злочинам.

Криміналістика як юридична наука має широку опрацьовану та досліджену теоретичну базу, методи дослідження, наукові розробки. Але наявність всього вказаного не підтвердженням, того що вони застосовуються в практичній діяльності. Поміж технічних наук, методів та засобів, які використовуються під час досудового розслідування є «нетрадиційні» методи.

Твердження «нетрадиційні» методи з'явилося в кінці 80-х років ХХ століття та питання їх використання є дискусійним та спірним. У криміналістичній літературі допустимість нетрадиційних методів, отримання та використання необхідної інформації для розслідування злочинів досліджували вчені-криміналісти: Бахін В.К., Белкін Р.С., Васиєвський В.К., Коновалова В.О., Кітаєв М. М., Клименко Н.І., Ларін О. М., Строгович В. М., Шепітько В.Ю. та інші [3].

Значну частину в нетрадиційних методах досудового розслідування кримінальних проваджень займає невербальна мова. Так, знання мови жестів і рухів дозволяє не тільки краще розуміти співбесідника, а й розібратися, яке враження справило почуте, які висловлюється співбесідник з цього приводу,